

OCENA

dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego

Pani Doktor Agnieszki Muchackiej-Cymerman

**w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk
społecznych w dyscyplinie pedagogika**

I. Informacje ogólne o drodze edukacyjno-zawodowej Habilitantki

Pani Dr Agnieszka Muchacka-Cymerman należy do pracowitych badaczek dynamicznie poszerzających swoje dokonania badawcze, aspirując tym samym do osiągnięcia samodzielności naukowej. Należy docenić dotychczasową drogę edukacyjną i zawodową Habilitantki, która wytyczyła jakoś Jej rozwoju naukowo-badawczego.

Po ukończeniu High School, Roanoke w Stanie Virginia, USA (2006-2007) podjęła naukę w Kolegium Europejskim w Krakowie (2008), a następnie ukończyła studia magisterskie w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (2008-2012), uzyskując tytuł zawodowy magistra psychologii na podstawie pracy magisterskiej pt. *Poczucie sensu życia a jakość życia młodzieży licealnej. Badania porównawcze polsko-amerykańskie*.

Habilitantka jest absolwentką kilku studiów podyplomowych kwalifikacyjnych: „Stosowana analiza zachowania: przygotowanie do pracy z osobami z zaburzeniami rozwoju i zachowania” (SWPS Warszawa, 2015), „Studium pedagogiczne dla absolwentów szkół wyższych – kurs przygotowania pedagogicznego do pracy dydaktyczno-wychowawczej w szkołach” (Politechnika Krakowska, 2015-2016), „Studia podyplomowe kwalifikacyjne uprawniające do wykonywania zawodu nauczyciela przedszkola i klas I-III szkoły podstawowej” (Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji, Opole 2017-2018) oraz „Studia podyplomowe Neurodydaktyka” (Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji, Opole 2017). Na uwagę zasługują również inne długotrwałe formy doskonalenia zawodowego, jak: „Szkoła Psychoterapii Psychodynamicznej” – 4-letnie specjalistyczne podyplomowe szkolenie przygotowujące do ubiegania się o certyfikat terapeuty psychodynamicznego (2017-2021), „Psychodynamiczna Psychoterapia Dzieci i Młodzieży” - dwuletni, podyplomowy kurs

uzupełniający do Państwowego Egzaminu Specjalizacyjnego w zakresie Psychoterapii Dzieci i Młodzieży (2020-2022), a także kursy doskonalące: „Kurs Integracji Sensorycznej” I stopień, Polskie Stowarzyszenie Terapeutów Integracji Sensorycznej, Warszawa (2015); „Kurs Integracji Sensorycznej” II stopień, Polskie Stowarzyszenie Terapeutów Integracji Sensorycznej, Kraków (2017); „Kurs Mentoringu”, Stowarzyszenie Mentorów „Promotor”, Kraków (2017); szkolenie „W pułapce nałogowych zachowań – kompendium wiedzy o uzależnieniach behawioralnych”, Kraków (2012).

Stopień naukowy doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika uzyskała 5 lutego 2021 roku, nadany uchwałą Rady ds. Stopni Naukowych Akademii Ignatianum w Krakowie na podstawie rozprawy pt. *Profesjonalny rozwój nauczyciela. Psychopedagogiczne studium porównawcze*. Promotorem w przewodzie doktorskim była prof. dr hab. Mirosława Nowak-Dziemianowicz, zaś recenzentami dr hab. Dorota Gołębiak, prof. DSW i prof. dr hab. Stefan Kwiatkowski.

W 2015 roku Habilitantka podjęła pracę w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, gdzie zatrudniona była do 2022 roku. Następnie podjęła zatrudnienie w Instytucie Pedagogiki Specjalnej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, gdzie pracowała do 2024 roku. Od 2024 r. do chwili obecnej pracuje na Wydziale Psychologii Akademii Humanitas w Sosnowcu. Równolegle pracowała w Małopolskim Ośrodku Psychoterapii „Synapsa” w Krakowie w charakterze psychoterapeuty (2019), Przedszkolu nr 78 „Leśne Skrzaty” w Krakowie jako nauczyciel - psycholog (2021) oraz na Oddziale psychoterapii dziennej dzieci i młodzieży „Allmedica” jako psychoterapeuta (2023).

Doświadczenie naukowo-badawcze oraz aktywność zawodowa Habilitantki oparte są na solidnych podstawach wiedzy psychologicznej i pedagogicznej oraz ukierunkowały Jej zainteresowania naukowo-badawcze. Z przedłożonej dokumentacji wynika, że Kandydatka nie ubiegała się uprzednio o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

II. Ocena dorobku naukowego oraz najważniejszego osiągnięcia naukowego wskazanego przez Habilitantkę

O jakości konstytuowania tożsamości naukowej dr Agnieszki Muchackiej-Cymerman świadczy Jej działalność publikacyjna. Lektura dorobku naukowego pozwala na wskazanie wyraźnie zarysowanej drogi naukowego rozwoju Habilitantki – w Jej dorobku znajdują się teksty podejmujące problematykę: wypalenia szkolnego uczniów, związków tego wypalenia z zasobami osobistymi i społecznymi, czynników ryzyka wypalenia i czynników ochronnych,

korelacji między wypaleniem szkolnym a uzależnieniami, doświadczeń uczniów w warunkach nauki zdalnej, strategii radzenia sobie ze stresem i ich związku z poziomem wypalenia, skutków wypalenia akademickiego studentów oraz profesjonalnego rozwoju nauczyciela. Usystematyzowana narracja prowadzona jest w obszarze wyróżnionych dwóch głównych nurtów: (1) wypalenie szkolne uczniów oraz (2) funkcjonowanie i rozwój zawodowym nauczyciela. W opracowaniach obu zagadnień uwypukla się spójne pole analiz, wpisujące się w szerszy dyskurs o kryzysie edukacji, jego przyczynach i konsekwencjach.

Badania nad wypaleniem szkolnym uczniów i funkcjonowaniem zawodowym nauczycieli mają nie tylko znaczenie teoretyczne, ponieważ poszerzają wiedzę pedagogiczną i psychologiczną, ale również praktyczne, wskazując na konieczność wdrażania programów wsparcia oraz innowacyjnych rozwiązań systemowych. Ciekawie od strony poznawczej prowadzona narracja w odniesieniu do dwóch wyróżnionych nurtów ujawnia włączanie się dr Agnieszki Muchackiej-Cymerman w ważne obszary dyskursu psychopedagogicznego. Za przykład mogą posłużyć badania nad związkami wypalenia szkolnego z zasobami osobistymi i społecznymi uczniów. Są to badania interdyscyplinarne o charakterze porównawczym prowadzone we współpracy z Katarzyną Tomaszek. Ich wyniki przedstawia raport: K. Tomaszek, A. Muchacka-Cymerman, *Wypalenie szkolne u adolescentów* (Kraków 2020) oraz cykl artykułów: Tomaszek, K., Muchacka-Cymerman, A. (2021). The mediation effect of dark personality traits and sense of coherence on the association between emotional dysregulation and student burnout. *International Journal of Work Organisation and Emotion*, 12(4), 283–302; Tomaszek, K., Muchacka-Cymerman, A., Aypay, A., Altinsoy, F. (2024). Who Can Make Burned-Out Students Feel Better and Self-efficient? Latent Profiles of Student Burnout and Its Association to Personal and Social Resources Among Polish and Turkish Early Adolescents. *Child Indicators Research*, 17(5); Tomaszek, K., Muchacka-Cymerman, A. (2024). Profile wypalenia szkolnego wśród polskich adolescentów i ich powiązania z jakością więzi rodzinnych. *Przegląd Psychologiczny – The Review of Psychology*, 67(3), 37–57; Muchacka-Cymerman, A., Tomaszek, K. (2025). I will study, but you must reward me first! Factor structure of students' study reward addiction among Polish early adolescents. *Journal of Modern Science*, 2(62), 650–670. Badaczka wprowadziła do polskiego dyskursu naukowego kategorię wypalenia szkolnego jako odrębny konstrukt teoretyczny, analogiczny do wypalenia zawodowego, lecz osadzony w realiach edukacji dzieci i młodzieży. Wykazała, że wypalenie uczniów ma charakter systemowy – jego geneza i dynamika wynikają z interakcji między czynnikami indywidualnymi (np. regulacja emocji, poczucie koherencji, osobowość, cechy tzw. ciemnej triady), społecznymi (relacje z rodzicami, nauczycielami i rówieśnikami) oraz

instytucjonalnymi (organizacja nauki, kultura szkoły, presja ocen). Ekspozuje znaczenie dobrostanu psychicznego, rozwoju emocjonalnego i jakości relacji społecznych w środowisku szkolnym. Badania przeprowadziła w grupie młodzieży z Polski, USA i Turcji (łącznie ponad 2000 uczniów), co pozwoliło zidentyfikować kulturowe różnice w mechanizmach ochronnych i czynnikach ryzyka wypalenia oraz wykazać, że zasoby osobiste i społeczne pełnią funkcję ochronną wobec wypalenia szkolnego. O erudycji Habilitantki świadczą opracowane modele teoretyczne i rekomendacje, mające zastosowanie w diagnozie, profilaktyce i terapii szkolnej, które wskazują m.in. na znaczenie rozwijania poczucia sensu uczenia się, odporności psychicznej, umiejętności regulacji emocji oraz wsparcia relacyjnego.

Badania nad wypaleniem szkolnym uczniów poprzedzone zostały pracami mającymi na celu zaadaptowanie na grunt polski Skali ESSBS (Elementary School Students Burnout Scale, 2011) jako rzetelnego i trafnego narzędzie diagnostycznego, pozwalającego na ocenę poziomu wypalenia szkolnego oraz jego czterech wymiarów:

- Wyczerpanie Aktywnościami Szkolnymi (BSA),
- Wypalenie związane z Presją Rodziców (BSF),
- Niedopasowanie do Wymogów Szkolnych (IIS),
- Utrata Zainteresowania Szkołą (LIS).

W polskiej adaptacji sprawdzone zostały walory psychometryczne tego narzędzia w grupie gimnazjalistów, a także w późniejszych badaniach licealistów i studentów. Prowadzone prace badawcze w okresie pandemii COVID-19 skoncentrowała na specyfice funkcjonowania uczniów w warunkach e-learningu, w efekcie czego opracowała nową skalę dostosowaną do edukacji zdalnej – E-Learning Burnout Scale (E-SBS). Efektem tych prac były artykuły publikowane w języku polskim i angielskim: Muchacka-Cymerman, A., Tomaszek, K. (2017). *Syndrom wypalenia w zawodzie nauczyciela i w roli ucznia. Przegląd literaturowy*. Forum Oświatowe, 30(2), 95–115; Tomaszek K., Muchacka-Cymerman A. (2019), *Polish adaptation of the ESSBS school burnout scale: pilot study results*, Hacettepe University Journal of Education; Tomaszek, K., Muchacka-Cymerman, A. (2019). *Zastosowanie skali ESSBS w badaniach uczniów ze szkół podstawowych*, Niepełnosprawność. Dyskurs pedagogiki specjalnej, 36, 63-80 i po doktoracie: Tomaszek, K., Muchacka-Cymerman, A. (2022). *Students' burnout in the E-School Environment: Pilot study results of the validation of the E-learning Burnout Scale*. International Journal of Research in E-learning Vol. 8 (2), 2022, pp. 1–28.

Poznanie doświadczeń uczniów nabytych w warunkach nauki zdalnej ujawniło specyficzne formy ich wyczerpania edukacyjnego. Za przykład mogą posłużyć ciekawe

poznawczo narracje podjęte w artykułach: Tomaszek, K., & Muchacka-Cymerman, A. (2022). *Students' burnout in the E-School Environment: Pilot study results of the validation of the E-learning Burnout Scale*. International Journal of Research in E-learning, 8(2), 1–28; Tomaszek, K., & Muchacka-Cymerman, A. (2023). *Youth relationships during the pandemic Covid-19 matter. A mediating role of social resources on e-learning burnout, well-being, and overeating behaviors*. Current Problems of Psychiatry, 24, 151–162; Muchacka-Cymerman, A., & Tomaszek, K. (2023). *Stress and burnout with remote learning and psychoactive substance use as predictors of students' psychological well-being during the Covid-19 pandemic*. Resocjalizacja Polska, 26, 217–237; Tomaszek, K., & Muchacka-Cymerman, A. (2024). *Adolescents' relational resources and health risky behaviors during pandemic COVID 19: Online school burnout and psychological well-being as mediators*. The New Educational Review, 75(1), 13–24; Tomaszek, K., Muchacka-Cymerman, A. (2024). *The relationship between parent's mental health and professional functioning and students' e-learning burnout and well-being during the COVID-19 pandemic*. Studia z Teorii Wychowania, 1(46), 231–254.

W wyniku diagnozy pięciu kluczowych wymiarów wypalenia związanego z nauką online – wyczerpania emocjonalnego, spadku motywacji, trudności poznawczych, negatywnych emocji i problemów z koncentracją Kandydatka potwierdziła, że e-learning burnout stanowi realne zagrożenie dla dobrostanu psychicznego młodzieży, prowadząc do obniżenia samoregulacji emocjonalnej, spadku efektywności w nauce oraz pogorszenia relacji z rówieśnikami i nauczycielami, a także wiąże się z podejmowaniem zachowań kompensacyjnych, takich jak przejadanie się czy sięganie po substancje psychoaktywne. Cennym rozwiązaniem badawczym Habilitantki jest wprowadzenie do analiz szerszej perspektywy – uwzględnienia zdrowia psychicznego i funkcjonowania zawodowego rodziców jako istotnych czynników związanych z dobrostanem i wypaleniem młodzieży. Okazało się, że zidentyfikowane w toku badań zasoby społeczne, takie jak relacje z rodziną, nauczycielami i rówieśnikami, pełniły funkcję ochronną wobec destrukcyjnych skutków stresu szkolnego i izolacji. Wyniki tych badań mają istotne znaczenie teoretyczne i praktyczne, ponieważ rozszerzają pojęcie wypalenia szkolnego o jego specyficzną postać związaną z e-learningiem oraz wskazują na jego powiązania z problemami zdrowotnymi, emocjonalnymi i społecznymi młodzieży, ukazując wypalenie jako zjawisko powstające na styku szkoły, rodziny i środowiska cyfrowego.

Uwagę zwracają teksty dotyczące związków między wypaleniem szkolnym, strategiami radzenia sobie ze stresem i pozytywnymi interwencjami emocjonalnymi, które łączą psychologię pozytywną, psychologię edukacyjną i pedagogikę szkoły, dostarczając spójnego

modelu wyjaśniającego zarówno genezę wypalenia szkolnego, jak i możliwości jego profilaktyki. Przykładem mogą być artykuły: Tomaszek, K., Muchacka-Cymerman, A. (2022). *How do high and low burnout students cope with stressful situations?* Przegląd Badań Edukacyjnych, 36(1), 199–215; Tomaszek, K., Muchacka-Cymerman, A., Aypay, A. (2023). *Polish High School Students' Coping Strategies as Predictors of School Burnout Syndrome*. Psychologia Rozwojowa, 28(2), 43–61; Tomaszek, K., Muchacka-Cymerman, A. (2025). *Gratitude Interventions Reduce Cyber-Aggression in Adolescents: Gender and Disposition Effects*. Scientific Reports, 15, 14602; Tomaszek, K., Muchacka-Cymerman, A., Adamczyk, M. (2025). *Believing in Yourself Matters! The Impact of Classroom Gratitude Week Intervention on Self-Regulation: The Role of Self-Esteem and Self-Effectiveness*. Przegląd Badań Edukacyjnych, 47(2), 27–47.

Warto przywołać również kompetentne opracowania dotyczące wypalenia akademickiego, np.: Tomaszek, K., Muchacka-Cymerman, A. (2022). *Face The Burnout! Link Between Academic Burnout, Facebook Use Motives And Importance, And Facebook Intrusion: A Longitudinal Study*, Annals Of Psychology/Roczniki Psychologiczne, XXV, 3, 251-270; Tomaszek, K., Muchacka-Cymerman, A. (2023). *'Is it just a matter of impulse control?' A cross-cultural study in offline and online aggression among Japanese and European burnout students*, Kwartalnik Pedagogiczny, 68(3) ukazujące wypalenie jako centralny mechanizm stresu akademickiego, który wpływa zarówno na zdrowie psychiczne, jak i na zachowania społeczne studentów, w tym na ich relacje, aktywność online i dobrostan.

Ważnym kierunkiem badań Habilitantki jest funkcjonowanie zawodowe nauczycieli. Za przykład mogą posłużyć narracje podjęte w monografiach autorskich: *Kulturowe determinanty profesjonalnego rozwoju zawodowego nauczycieli: Studium porównawcze Europa, USA, Azja*, Kraków 2021; *Osobowe determinanty profesjonalnego rozwoju nauczycieli. Badania porównawcze polsko-amerykańskie*, Kraków 2023; *Professional Learning Communities: Tworzenie kultury refleksyjnego dialogu zawodowego nauczycieli*, Kraków 2023. Ich treść wzajemnie uzupełnia pola refleksji pedeutologicznej nad profesją nauczycielską, wskazując na silne kulturowe i osobowe uwarunkowania rozwoju profesjonalnego oraz konieczność współpracy i dialogu w rozwoju zawodowym z innymi profesjonalistami. Porównanie wyników uzyskanych w Polsce i innych krajach pozwoliło dostrzec podobieństwa i różnice w sposobach rozwijania tożsamości zawodowej, wiedzy o sobie i wyborze form aktywności rozwojowej nauczycieli w odmiennych kontekstach kulturowych. Habilitantka analizuje rozwój nauczyciela jako proces zakorzeniony we współpracy, refleksji i synergii w ramach społeczności zawodowej, co rozwija poczucie własnej skuteczności nauczycieli, wzmacnia ich

motywację wewnętrzną, a także kształtuje refleksyjną postawę w pracy dydaktycznej i wychowawczej. Dobrym rozwiązaniem są sformułowane trafne rekomendacje dla polskiego systemu edukacji w zakresie implementacji rozwiązań inspirowanych praktyką międzynarodową, które pokazują, jak budować szkołę jako wspólnotę uczącą się.

Na uwagę zasługuje fakt, że dr Agnieszka Muchacka-Cymerman podejmując analizy i interpretacje poszczególnych zagadnień stawia sobie ambitne cele polegające na ich rozpoznaniu i opisie, a przede wszystkim ich problematyzowaniu i prognozowaniu kierunków rozwoju. Opracowania wnoszą nowe impulsy poznawcze do analizy podejmowanych zagadnień, dowodzą dojrzałości teoretycznej (odwołanie się do licznych i poprawnie dobranych publikacji krajowych i zagranicznych o charakterze interdyscyplinarnym) i metodologicznej (umiejętne opanowanie warsztatu badawczego). Tworzą one dorobek spójny, zgodny z zainteresowaniami naukowymi i dydaktycznymi Habilitantki.

Ważnym i twórczym osiągnięciem w biografii naukowej Habilitantki oraz rozwinięciem Jej zainteresowań poznawczych jest zgłoszona jako główne osiągnięcie naukowe monografia habilitacyjna, zatytułowana *Wymiary kryzysu w zawodzie nauczyciela* (Wydawnictwo Petrus, Kraków 2025, recenzenci wydawniczy: dr hab. Joanna M. Łukasik, prof. URK i dr hab. Stefan T. Kwiatkowski, prof. ChAT). Monografia ukazuje problematykę kryzysu nauczycielskiego jako zjawiska obejmującego sferę emocjonalną, poznawczą i społeczną. W tej bogatej treściowo rozprawie analiza problemu została przeprowadzona w oparciu o jakościowe badania narracyjne wśród nauczycieli, uczniów i rodziców, a ich interpretacja oparta została na teorii dezintegracji pozytywnej Kazimierza Dąbrowskiego.

Analizy o charakterze teoretycznym prowadzone w pierwszych dwóch rozdziałach pracy stanowią oś narracji odwołującą się do: rozwojowego i destrukcyjnego znaczenia kryzysu w teorii Kazimierza Dąbrowskiego, stadialnej koncepcji epigenezy Erika Eriksona, stresu jako mechanizmu psychologicznego w kryzysie zawodowym (ujęcie transakcyjne Richarda Lazarusa i Susan Folkman), wypalenia zawodowego Christiny Maslach, a także kryzysu w perspektywie trudności adaptacyjnych wobec zmian w systemie edukacyjnym i programach nauczania w ujęciu Aarona Antonovsky'ego. Na tle wskazanych koncepcji Habilitantka ukazuje wielowymiarowy charakter kryzysu (od strategii radzenia sobie ze stresem, przez mechanizmy wypalenia, aż po potencjał transformacyjny kryzysu jako rozwoju osobowości) oraz analizuje obszary zagrożeń kryzysem w zawodzie nauczyciela w odniesieniu do polityki oświatowej i oczekiwań wobec edukacji, a także doświadczania kryzysów przez nauczycieli i uczniów w sferze osobowej i społecznej. Obrona rama teoretyczna świadczy o dobrej orientacji

Habilitantki w aktualnej literaturze przedmiotu, odwołującej się do realiów zmieniającego się świata oraz kondycji szkoły i nauczyciela. Bogactwo treści w ramie teoretycznej pozwoliło na holistyczne ujęcie zagadnienia, a szczególnie na uchwycenie strukturalnych i psychologicznych uwarunkowań kondycji nauczyciela, jako przedstawiciela zawodu i osoby funkcjonującej w dynamicznie zmieniającym się środowisku instytucjonalnym oraz społecznym. Habilitantka potraktowała więc kryzys nie jako jednostkowe zaburzenie, lecz jako złożony fenomen osadzony w kontekście politycznym, kulturowym i relacyjnym.

Na uwagę zasługuje interdyscyplinarność podejmowanej problematyki, wokół której został skonstruowany autorski projekt badawczy. Omówiony on jest w trzecim rozdziale monografii, łącznie z prezentacją sposobów analizy wyników badań, osadzonych w konstruktywistycznym paradygmacie interpretatywnym. Wybór tego paradygmatu był w mojej ocenie słuszny, ponieważ pozwoliło to Habilitantce zbadać doświadczenia kryzysowe nauczycieli z ich własnej perspektywy, w sposób uwzględniający kontekst kulturowy, historyczny i aksjologiczny.

Zastosowanie metody wywiadu narracyjnego, umożliwiło wydobyć sensów i znaczeń, jakie badani przypisywali własnym doświadczeniom. Wywiady narracyjne zostały przeprowadzone z trzema grupami respondentów, do których należy:

- 25 nauczycieli – w tym 18 pracujących w szkołach tradycyjnych i 7 w szkołach alternatywnych (montessoriańskich, steinerowskich, demokratycznych i społecznych). Reprezentowali oni pięć krajów: Polska – 12 nauczycieli (9 szkół w systemie tradycyjnym, 3 w alternatywnym); Albania – 3 nauczycieli ze szkół w systemie tradycyjnym ; Japonia – 3 nauczycieli ze szkół w systemie tradycyjnym; Niemcy – 4 nauczycieli z ze szkół alternatywnych; Portugalia – 3 nauczycieli z ze szkół w systemie tradycyjnym;

- 11 uczniów – 7 uczniów ze szkół tradycyjnych (uczniowie z Polski, 1 uczeń z Japonii, 1 uczeń z Albanii) i 4 uczniów ze szkół alternatywnych (2 uczniów z Polski, 2 uczniów z Niemiec);

- 11 rodziców – 7 rodziców dzieci uczących się w szkołach tradycyjnych i 4 rodziców dzieci ze szkół alternatywnych.

W tym miejscu muszę zaznaczyć, że w danych zawartych na s. 176 monografii zaistniała pomyłka, dotycząca liczby badanych uczniów uczących się w systemie tradycyjnym, ponieważ wskazane liczebności uczniów w poszczególnych państwach są wyższe niż cyfra 7, odnosząca się do sumy badanych ze szkół tradycyjnych.

Wynikowa część książki zawiera konsekwentnie prowadzoną i rzetelnie wykonaną analizę i interpretację wyników badań, których przedmiotem Habilitantka uczyniła wymiary

kryzysu w zawodzie nauczyciela. Wyniki dociekań badawczych zostały starannie zaprojektowane i zrealizowane. Ich opracowanie wzbogacone zostało wypowiedziami badanych nauczycieli, rodziców i uczniów z poszczególnych krajów. Doniosłym poznawczo efektem pracy Habilitantki wynikającym z analizy zgromadzonych narracji jest zidentyfikowanie czterech poziomów funkcjonowania szkoły – od struktur zdominowanych przez stereotypy i mechaniczne rytuały, po szkoły zdolne do samoświadomego rozwoju i tworzenia relacji opartych na autentyczności i współodpowiedzialności. Ukazują szkołę jako dynamiczny system, w którym współistnieją różne poziomy dezintegracji i integracji. Obok szkół funkcjonujących w rytualistycznym modelu podporządkowania istniały również instytucje otwarte, poszukujące i autorefleksyjne, co potwierdza, że kryzys edukacji nie jest zjawiskiem jednorodnym ani jednoznacznie destrukcyjnym.

Na tle rozpoznania dynamiki instytucji, w której nauczyciel funkcjonuje – jej hierarchii, wartości, rytuałów i potencjału rozwojowego, Habilitantka podjęła udaną próbę poznania mechanizmów kryzysu nauczycielskiego. Obszary indywidualnych kryzysów doświadczanych przez nauczycieli interpretowała w świetle teorii dezintegracji pozytywnej Kazimierza Dąbrowskiego. W wyniku analizy narracji nauczycieli, uczniów i rodziców ujawniła, że doświadczane przez nauczycieli kryzysy mają charakter wielowymiarowy i przebiegają w czterech wzajemnie powiązanych sferach: osobistej, poznawczo-zawodowej, aksjonormatywnej oraz relacyjnej. W sferze osobistej ujawniły się przede wszystkim dynamizmy związane z poczuciem utraty sensu, wyczerpania emocjonalnego i obniżonej samooceny, które u części nauczycieli przekształcały się w refleksję nad własną tożsamością zawodową, prowadząc do prób redefinicji roli nauczyciela. W sferze poznawczo-zawodowej Habilitantka wskazała na zróżnicowane formy reakcji na presję systemową: od biernej adaptacji i rutynowego powielania wzorców dydaktycznych po działania o charakterze transformacyjnym, polegające na poszukiwaniu nowych form pracy dydaktycznej i partnerskiej relacji z uczniami. W sferze aksjonormatywnej, ujawniły się konflikty wartości, wynikające z rozbieżności między wewnętrznym systemem przekonań, a zewnętrznymi wymaganiami instytucji, a w sferze relacyjnej kryzys manifestował się w zaburzeniach komunikacji i poczuciu izolacji, ale równocześnie ujawniał się w postaci świadomych prób budowania relacji opartych na empatii, dialogu i zaufaniu, co w wielu przypadkach stanowiło formę przekształcenia doświadczenia kryzysowego w impuls rozwojowy.

Zastosowanie teorii dezintegracji pozytywnej posłużyło Habilitantce do zbudowania oryginalnej typologii trajektorii kryzysu, obejmującej trzy zasadnicze formy jego przeżywania: stabilizację niższego poziomu (charakteryzującą się rutynizacją i rezygnacją), oscylację

(będącą wahaniem między podporządkowaniem a buntem) oraz transformację (oznaczającą przejście do wyższej integracji poprzez świadomą refleksję moralną i rekonstrukcję własnej tożsamości zawodowej).

Analiza narracji badanych zilustrowała sposoby radzenia sobie z kryzysem przyjmujące zarówno formy mechanizmów obronnych, jak i autentycznych wysiłków samorozwojowych, które mogą stanowić punkt zwrotny w rozwoju osobowości. Habilitantka zidentyfikowała strategie zaradcze nauczycieli, które nie ograniczały się do reakcji adaptacyjnych, takich jak unikanie, minimalizowanie zagrożenia czy poszukiwanie wsparcia, ale często przybierały postać działań refleksyjnych i transformacyjnych. Trafna okazała się również identyfikacja roli zasobów osobistych, poznawczych i emocjonalnych nauczyciela w przetwarzaniu kryzysu, która pozwalała na jego refleksyjne przepracowanie i prowadziła do wzrostu samoświadomości, pogłębienia relacji interpersonalnych oraz rekonstrukcji etosu zawodowego.

W analizie porównawczej narracji nauczycieli, uzupełnionej perspektywą uczniów i rodziców, Habilitantka potwierdziła, że dynamizmy psychicznego środowiska wewnętrznego nauczycieli (rozumiane w kategoriach teorii dezintegracji pozytywnej) są silnie modulowane zarówno przez wzorce kulturowe (narodowe), jak i przez architekturę organizacyjną szkoły (modele tradycyjne vs alternatywne). Tym samym różnicują przebieg i rozstrzygnięcia kryzysów zawodowych. Przykłady wypowiedzi respondentów z różnych krajów rysują ten obraz i ukazują złożone dynamizmy psychiczne nauczycieli w poszczególnych kontekstach kulturowych. Analiza treści wywiadów narracyjnych posłużyła Habilitantce do sformułowania wniosków różnicujących potencjał nauczycieli do przekraczania napięć i dylematów zawodowych w poszczególnych krajach. Jednak ze względu na strategię prowadzonych badań należy pamiętać o ograniczonej możliwości do formułowania uogólnień o charakterze populacyjnym. Problem ten nie wynika z niedostatków warsztatowych Badaczki, lecz z samej ontologiczno-epistemologicznej natury podejścia jakościowego. Wywiad narracyjny koncentruje się na rekonstrukcji indywidualnych doświadczeń badanego, ujmowanych w formie opowieści osadzonej w określonym kontekście społecznym, kulturowym i biograficznym. Tym samym uzyskiwana wiedza ma charakter idiograficzny, a nie nomotetyczny – zmierza do zrozumienia jednostkowego przypadku, a nie do formułowania praw ogólnych. Narracje są zawsze współkonstruowane w relacji badacz–respondent, co dodatkowo podkreśla ich sytuacyjność i niepowtarzalność. Habilitantka ma tego świadomość pisząc: „... prezentowane wnioski opierają się na wynikach badań zakorzenionych w interpretatywnym paradygmacie badawczym, a więc nie mają charakteru generalizującego i

nie pretendują do przedstawienia obiektywnego obrazu badanych zjawisk. [...] Wnioski przedstawione w niniejszym podrozdziale mają zatem charakter uogólniony jedynie w ograniczonym zakresie, odnosząc się do wzorców interpretacyjnych zaobserwowanych w badanych narracjach” (s. 349).

W końcowym rozdziale monografii dr Agnieszka Muchacka-Cymerman przedstawia własne propozycje radzenia sobie z kryzysem w zawodzie nauczyciela, odnosząc je do możliwości wsparcia sposobów przewyższania stanów dezintegracyjnych, obszarów wsparcia w zakresie polityki edukacyjnej oraz sztucznej inteligencji we wspieraniu pracy nauczycieli. Monografia znacznie poszerza myślenie o kryzysie w zawodzie nauczyciela, który może być punktem granicznym, ale też potencjalnym impulsem do rozwoju. Zakończenie zawiera wnioski, analizę przydatności praktycznej wyników, opis trudności w realizacji badań i propozycję dalszych badań. Dowodzi to wagi podjętego problemu, świadczącego o jakości tematu i stanowi inspirację do dalszych dociekań teoretyczno-empirycznych na temat kryzysu w zawodzie nauczyciela. Habilitantka wykorzystała trafnie dobraną i bogatą literaturę oraz wyprowadziła i sformułowała wiele ważnych ustaleń, które wnoszą istotny wkład w prowadzone naukowe narracje. Wyrażam zdecydowanie pozytywną opinię na temat monografii habilitacyjnej dr Agnieszki Muchackiej-Cymerman, ponieważ dowodzi ona dużej pracowitości i pasji poznawczej Habilitantki. Odnosząc się do całości Jej dorobku naukowego stwierdzam, że zasługuje na pozytywną ocenę, przede wszystkim ze względu na walor poznawczy oraz społeczno-praktyczny podejmowanej problematyki. Publikacje przedstawione do oceny poszerzają dotychczasową wiedzę z zakresu pedagogiki, a szczególnie pedeutologii, pedagogiki szkoły i pedagogiki społecznej.

III. Ocena dorobku naukowego według wybranych kryteriów oceny osiągnięć naukowych i badawczych kandydatki ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

W odniesieniu do wykazu osiągnięć naukowych i szczegółowych kryteriów tejże oceny jej parametry przedstawiają się następująco:

1. Monografie naukowe - 4
2. Rozdziały w monografiach naukowych – 5 przed uzyskaniem stopnia doktora (w tym 1 współautorski)
3. Artykuły w czasopismach naukowych – 25 współautorskich po uzyskaniu stopnia doktora, 10 przed uzyskaniem stopnia doktora (w tym 8 współautorskich)

4. Wystąpienia na krajowych lub międzynarodowych konferencjach naukowych – 10 po uzyskaniu stopnia doktora, 18 przed uzyskaniem stopnia doktora
5. Udział w komitetach organizacyjnych i naukowych konferencji krajowych lub międzynarodowych – 9 po uzyskaniu stopnia doktora, 1 przed uzyskaniem stopnia doktora
6. Uczestnictwo w pracach zespołów badawczych realizujących projekty finansowane w drodze konkursów krajowych lub zagranicznych – 2
7. Staże w instytucjach naukowych – 2 + 1 Erasmus+
8. Recenzje artykułów naukowych dla 8 czasopism
9. Udział w zespołach badawczych – 1
10. Wdrożone technologie – 1
11. Dane naukometryczne: łączna wartość Impact Factor: 24.053;
liczba cytowań 474 + 60 autocytowań,
Indeks Hirsza: 9
12. Ogólna liczba punktów za publikacje zgodnie z kryteriami określonymi przez ministerstwo w roku publikacji: po uzyskaniu stopnia doktora – 2590 punktów; przed uzyskaniem stopnia doktora – 673 punkty.
13. Stypendium Ministra Nauki dla wybitnych młodych naukowców w 2024 roku
14. Wyróżnienie w X edycji Konkursu im. Inki Brodzkiej-Wald na najlepszą pracę dotyczącą współczesności z dziedziny humanistyki za pracę doktorską.
15. Wyróżnienia za działalność naukową Rektora UKEN za rok: 2024, 2023, 2022
IDUB-04 Excellent Motivation

Habilitantka spełnia kryteria oceny osiągnięć naukowych osób aspirujących o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Jej kompetencje naukowe zostały docenione, czego dowodem jest przyznane Stypendium Ministra Nauki oraz liczne wyróżnienia.

IV. Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego, popularyzującego wiedzę oraz współpracy międzynarodowej

Aktywność dr Agnieszki Muchackiej-Cymerman w obszarach działalności dydaktycznej, organizacyjnej, popularyzującej naukę i świadczącej o współpracy międzynarodowej ujawnia zaangażowanie w wyróżnionych polach. Habilitantka podejmowała współpracę z uczelniami zagranicznymi, co zaowocowało stażami naukowymi, wspólnym prowadzeniem badań naukowych i ich upowszechnianiem: prowadziła zajęcia dydaktyczne (warsztaty dla studentów psychologii i pedagogiki) w Uniwersytecie Karola w Pradze w ramach

Programu Erasmus+ (2016) oraz w Uniwersytecie w Presovie (2017 i 2023). Ponadto realizowała roczny staż naukowy w Pädagogische Hochschule w Freiburgu w Niemczech w terminie 1.10.2023 – 30.09.2024 r. oraz 1-miesięczny staż naukowy w Uniwersytecie "Aleksandër Moisiu" w Durres w Albanii w terminie 26.10.2022 – 24.11.2022 r.

Od 2021 co roku wspólnie z Tsukuba University (Japonia) organizowała konferencje naukowe i przygotowywała studentów do wystąpień „Online International Student Conference” w różnych obszarach tematycznych: Education in a Time of Pandemic Through the Eyes of Graduate Students: Challenges and Perspectives (2021), Developing Collaborative Research in Education: From Global and Interdisciplinary Perspectives (2022), Co-Creating the Future of Education: Perspectives of Graduate Students (2023), Educational Innovation Towards Industry 5.0: Fostering International Collaboration (2024), Transforming Education for Well-being: International Perspectives and Collaborative Endeavors (2025). Ponadto po uzyskaniu stopnia doktora należała do komitetów organizacyjnych 4 konferencji naukowych, pełniąc funkcję przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego oraz koordynatora sesji głównej i moderatora sesji tematycznej (Konferencja TEACHER - CHANGE-DEVELOPMENT, 8–10 maja 2023, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), moderatora panelu (V CIAC Konferencja „*Estado da Arte do Ensino Superior: contexto europeu, lusófono e hispano-americano*” / „*State of the Art of Higher Education: the European, Portuguese and Hispanic-American context*”, 24–25 maja 2023, Polytechnic Institute of Bragança (IPB), Braganza w Portugalii), koordynatora sesji (Ogólnopolska Konferencja Naukowa „*Wspieranie Różnorodności Psychicznej w Warunkach Transformującego Się Świata*”, Panel: „*Funkcjonowanie dzieci, młodzieży i osób dorosłych w kontekście zdarzeń nienormatywnych pandemii i wojny*”, 28 listopada 2023, WSEI Lublin) lub członka komitetu organizacyjnego (IACEP Conference Cracow 2016 – Europe – Middle East, Cracow, 15-16 września 2016; 2nd International Conference *Teacher Management – Development – Change*, Kraków, 19–20 maja 2025).

Habilitantka uczestniczyła w pracach zespołów realizujących międzynarodowe projekty Problem-solving learning program on immigrant integration through field work in Poland z przedstawicielami z Japonii oraz A Life Learning Now it's digital 2.0 z partnerami z Portugalii. Ponadto była członkiem zespołu projektowego „Nauczyciel przyszłości. Innowacyjny Program Kształcenia Nauczycieli przedszkoli i klas I-III szkoły podstawowej”, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

W ramach popularyzacji nauki i współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym Habilitantka współpracuje z jednostkami oświatowymi i diagnostycznymi w Tarnowie, Rzeszowie i Krakowie, gdzie wdrożyła Skalę Wypalenia Szkolnego ESSBS oraz SSBS w

szkołach, uczelniach i poradniach psychologiczno-pedagogicznych, co umożliwiło systematyczne i rzetelne monitorowanie obciążenia szkolnego oraz wczesne wykrywanie ryzyka kryzysu edukacyjnego. Narzędzie zostało także przetestowane i użyte w ramach współpracy międzynarodowej w instytucjach edukacyjnych w Japonii, Portugalii, USA oraz Albanii, co potwierdza jego międzykulturową adekwatność i pozwala na prowadzenie porównań globalnych.

Jako nauczyciel akademicki w Uniwersytecie Pedagogicznym im. KEN w Krakowie była opiekuna roku oraz organizatorem Dni Otwartych dla kierunku psychologia, pedagogika specjalna. Pełniła również funkcję członka komisji rekrutacyjnej na kierunek psychologia, pedagogika specjalna, członka zespołu ds. jakości kształcenia, członka zespołu laboratorium testów psychologicznych. Obecnie pracując w Akademii Humanitas w Sosnowcu pełni funkcję prodziekana ds. nauki i kształcenia na Wydziale Psychologii.

Dokonując podsumowania działalności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej dr Agnieszki Muchackiej-Cymerman, należy podkreślić jej znaczącą aktywność we wskazanych obszarach, a zwłaszcza Jej działalność na rzecz popularyzacji nauki w kraju i zagranicą.

Konkluzja

Wskazany do oceny dorobek naukowy, organizacyjny i dydaktyczny dr Agnieszki Muchackiej-Cymerman świadczy o ugruntowanym warsztacie naukowo-badawczym Habilitantki oraz aktywności i zaangażowaniu w działalność akademicką, współpracę międzynarodową i projektową. Wskazuje również na Jej spójne zainteresowania naukowe, które ewoluowały na przestrzeni zdobywania doświadczenia i rozwoju kariery naukowej. Biorąc pod uwagę powyższe względy stwierdzam, że osiągnięcia naukowe dr Agnieszki Muchackiej-Cymerman poszerzają dotychczasową wiedzę oraz wnoszą znaczący wkład w rozwój nauk pedagogicznych i spełniają wymagania określone w art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2020 r. poz.85 z późn. zm.). W związku z tym wnoszę o nadanie dr Agnieszce Muchackiej-Cymerman stopnia doktora habilitowanego w zakresie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

